

Innowacyjny system certyfikacji eksportowej i wydawania świadectw fitosanitarnych – UPROSZCZONA KONTROLA FITOSANITARNA (budowa profilu zaufanego eksportera)

Zespół ds. opracowania założeń procedury
Pułtusk 24.01.2022 r.

Założenia prezentacji

1. Obowiązujące przepisy prawa krajowego i międzynarodowego
2. Uprozczone procedury kontrolne na przykładzie IJHARS i KAS
3. Założenia procedury uproszczonej kontroli fitosanitarnej
4. Analiza krajowych zapisów prawnych, które należałoby zaktualizować
5. Wnioskowanie o wydanie świadectwa fitosanitarnego, w tym wydawanie elektronicznych świadectw

Obowiązujące przepisy prawa

Kompetencje do wystawiania ŚF

- **art. 47 ust. 1 ustawy o ochronie roślin przed agrofagami**
 - właściwym organem do wydania ŚF jest wojewódzki inspektor właściwy ze względu na miejsce prowadzenia uprawy, wytwarzania, składowania lub łączenia tych towarów
- **art. 3 rozp. 2017/625 w sprawie urzędowych kontroli**
 - „**świadcstwo urzędowe**” dokument w formie papierowej lub elektronicznej podpisany przez urzędnika certyfikującego oraz stanowiący zapewnienie o zgodności z co najmniej jednym z wymogów określonych w przepisach art. 1 ust. 2 lit. g
 - „**urzędowa certyfikacja**” procedura, za pomocą której właściwe organy potwierdzają zgodność z co najmniej jednym z wymogów określonych w przepisach art. 1 ust. 2 lit. g
- **art. 100 rozp. 2016/2031 w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin**
 - właściwy organ nie przekazuje jakiegokolwiek innej osobie uprawnień do wydawania fitosanitarnego świadectwa eksportowego

Obowiązujące przepisy prawa Kompetencje do wystawiania ŚF

Przywołane przepisy:

- art. 47 ust. 1 ustawy o ochronie roślin przed agrofagami
- art. 3 rozp. 2017/625 w sprawie urzędowych kontroli
- art. 100 rozp. 2016/2031 w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin

**DAJĄ PODSTAWĘ DO OCENY, ŻE ŚF MOŻE BYĆ WYSTAWIONE TYLKO
PRZEZ UPOWAŻNIONEGO INSPEKTORA PIORiN**

Obowiązujące przepisy prawa

Kompetencje do kontroli towarów na potrzeby ŚF

- **art. 2 rozp. 2017/625**
 - weryfikacja podejmowana w celu sprawdzenia czy towary spełniają wymogi określone przepisami, w tym do celu wydawania świadectw urzędowych, jest klasyfikowana jako „kontrola urzędowa”
- **art. 100 ust. 2 rozp. 2016/2031**
 - **ŚF wydaje się, gdy dostępne informacje umożliwiają właściwemu organowi poświadczenie zgodności towaru z importowanymi wymaganiami fitosanitarnymi danego państwa trzeciego**
- **przepisy w zakresie pozyskiwania informacji umożliwiających organowi poświadczenie**
 - odwołują się do zobowiązań wynikających z Międzynarodowej Konwencji Ochrony Roślin (IPPC), oraz
 - zobowiązują do uwzględniania właściwych standardów ISPM

Obowiązujące przepisy prawa

Kompetencje do kontroli towarów na potrzeby ŚF

ISPM 12 - Świadectwa fitosanitarne (2011) odwołuje się do Artykułu V.2(a) IPPC

Kontrola i inne powiązane czynności prowadzące do wydania świadectw fitosanitarnych zostaną przeprowadzone wyłącznie przez władze państwowej organizacji ochrony roślin.

Świadectwa fitosanitarne wydawane zostaną przez technicznie wykwalifikowanych urzędników państwowych, upoważnionych przez państwową organizację ochrony roślin do działań w jej imieniu i pod kontrolą

Artykuł V.2(a) IPPC (Konferencji FAO w 1997 r.):

„Państwowy” oznacza osoby zatrudnione przez administrację rządową, a nie firmy prywatne

Obowiązujące przepisy prawa

Warunki przekazywania pewnych zadań

- **Główny Inspektor na podstawie ustawy o PIORiN:**
 - może upoważniać osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej do wykonywania zadań Inspekcji
 - upoważnienie może być udzielane m.in. w zakresie kontroli w tym pobierania próbek, ocen, badań lub testów
- **Główny Inspektor i wojewódzcy inspektorzy na podstawie ustawy o PIORiN mogą upoważniać na piśmie do wykonywania czynności kontrolnych i innych czynności urzędowych także:**
 - pracowników Inspekcji nie będących urzędowymi inspektorami
 - osoby nie będące pracownikami Inspekcji jeżeli zapewni to sprawne wykonywanie tych czynności

Obowiązujące przepisy prawa

Warunki przekazywania pewnych zadań

- **Art. 28 rozp. 2017/625:** organ musi zapewnić, że jednostka lub osoba którym przekazano takie zadania posiadały uprawnienia do skutecznego wykonywania zadań
- **Art. 29 rozp. 2017/625:** jednostka „bezstronna i wolna od konfliktu interesów, a w szczególności nie znajdowała się w sytuacji, która bezpośrednio lub pośrednio mogłaby wpłynąć na jej zdolność bezstronnego wykonywania obowiązków służbowych w zakresie wykonywania przekazanych jej zadań realizowanych w ramach tych kontroli urzędowych”
wymóg **akredytacji wg Normy EN ISO/IEC 17020** „Ogólne kryteria działania różnych rodzajów jednostek przeprowadzających inspekcję”
- **Art. 30 rozp. 2017/625:** osoby powinny „działać w sposób bezstronny i być wolne od wszelkiego konfliktu interesów w zakresie wykonywania przekazanych im zadań realizowanych w ramach kontroli urzędowych”

Obowiązujące przepisy prawa Warunki przekazywania pewnych zadań

ISPM nr 45 „Wymagania dla krajowych organizacji ochrony roślin w przypadku upoważniania podmiotów do wykonywania działań fitosanitarnych”

Pośród szeregu wymagań wskazano:

*„wyraża zgodę na spełnienie wymogów NPP0, w tym wymogów dotyczących **bezstronności, niezależności i konfliktów interesów** (np. zadeklarowanie, czy jest wolne od konfliktu interesów lub zidentyfikowanie potencjalnych konfliktów interesów)”*

Obowiązujące przepisy prawa

Ocena możliwych rozwiązań systemowych

Biorąc pod uwagę analizę obowiązujących przepisów krajowych i międzyn. oraz standardów ISPM:

- **NIE jest możliwe ustanowienie systemu w którym kontrole urzędowe w celu wydania ŚF w pełni wykonywałby we własnym zakresie podmiot**
- **MOŻLIWE** wydaje się ustanowienie systemu, który uwzględniałby opcję „zredukowanej częstotliwości fizycznych kontroli towaru przez PIORiN” dla upoważnionych (zaufanych) podmiotów, które:
 - ✓ spełniłyby określone wymagania/warunki i podjęły określone działania wraz z ich dokumentowaniem
 - ✓ byłyby pod nadzorem PIORiN – weryfikacja dopełnienia warunków np. kontrola podmiotu, w tym wybranych partii przed sezonem eksportowym, ilość w zależności od roku uczestnictwa w systemie, np. : I rok – 10% partii, II i kolejiny rok – 5% partii

Uprozczone procedury - IJHARS

Przepisy prawa mające zastosowanie do procedur uproszczonych

- rozp. wyk. Komisji 543/2011 ustanawiające szczegółowe zasady stosowania roz. 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw
 - stosowane wobec podmiotów (handlowców), które uwzględniają również **zezwole nie na wystawianie świadectwa zgodności jakości handlowej**
 - zezwolenie takie może być udzielone podmiotom (handlowcom), których **zaklasyfikowano do grupy najmniejszego ryzyka oraz którzy zapewniają wysoki stopień gwarancji zgodności z normami handlowymi**
 - przepisy określają dla odpowiedzialnych urzędów **obowiązek zapewnienia przeprowadzanych selektywnie, opartych o analizę ryzyka i odpowiednio częstych kontroli zgodności z odnośnymi normami handlowymi i innymi odnoszącymi się przepisami**

Uproszczone procedury - KAS

Przyznanie statusu upoważnionego przedsiębiorcy (AEO)

- rozp. UE 952/2013 ustanawiające unijny kodeks celny (UKC)
- rozp. delegowane UE 2015/2446 uzupełniające rozp. ustanawiające unijny kodeks celny
- rozp. wykonawcze UE 2015/2447 ustanawiające szczegółowe zasady wykonywania rozp. UE 953/2013 ustanawiającego unijny kodeks celny (UKC)
- ustawa Prawo celne
- ustawa o KAS
- rozp. Ministra Finansów w sprawie wzoru **kwestionariusza samooceny przedsiębiorcy**

Uprozczone procedury - KAS

Kryteria i warunki przyznania statusu upoważnionego przedsiębiorcy (AEO)

- **przestrzeganie przepisów prawa** - brak poważnego naruszenia lub powtarzających się naruszeń
- **odpowiedni system zarządzania ewidencjami - kontroli swoich operacji i przepływu towarów**
- **wypłacalność finansowa** - pozwalająca mu na wypełnianie zobowiązań
- **standardy kompetencji lub kwalifikacji zawodowych** bezpośrednio związanych z prowadzoną działalnością
- **standardy bezpieczeństwa i ochrony** – odpowiednie środki w celu zagwarantowania:
 - ✓ bezpieczeństwa i ochrony międzynarodowego łańcucha dostaw
 - ✓ procesów logistycznych
 - ✓ procesów związanych z postępowaniem z określonymi rodzajami towarów, w obszarze odnoszącym się do personelu oraz w obszarze identyfikacji partnerów handlowych

Uprozczone procedury - KAS

Po wydaniu pozwolenia AEO przedsiębiorca:

- powinien zapewniać spełnianie warunków i kryteriów
- powinien poinformować organ celny o wszystkich zdarzeniach mających miejsce po wydaniu pozwolenia i mogących mieć wpływ na jego dalsze stosowanie lub treść

Po wydaniu pozwolenia organ celny:

- monitoruje spełnianie przez upoważnionego przedsiębiorcę warunków i kryteriów oraz odpowiednio reaguje, w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości

Uprozczone procedury – IJHARS i KAS

W przypadku obu przykładowych procedur, zarówno możliwość stosowania takiego rozwiązania jak też warunki i kryteria dla podmiotów, a także zasady dotyczące wniosków i sposoby udzielania / nieudzielania / cofania upoważnienia WYNIKAJĄ Z PRZEPISÓW PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO i KRAJOWEGO

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia Kryteria dla podmiotu do objęcia procedurą UKF (1)

- prowadzi działalność na terytorium RP
- posiada wpis do urzędowego rejestru podmiotów profesjonalnych
- wnioskuje o towar (asortyment), którego eksport z Polski do danego kraju jest dopuszczony
- spełnia kryteria w oparciu o dotychczasowy eksport, tj.:
 - ✓ prowadzi eksport przez okres co najmniej ostatnich 2 lat i w tym okresie uzyskiwał ŚF dla towaru, dla którego ma być stosowana UKF
 - ✓ przestrzega przepisy z zakresu ochrony roślin dotyczące kontroli fitosanitarnej na potrzeby eksportu:
 - w ciągu ostatnich 2 lat brak poważnych naruszeń przepisów prawa (nie był karany w przedmiotowym zakresie) lub
 - powtarzających się nieprawidłowości (gdy wydawano zalecenia)

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia Kryteria dla podmiotu do objęcia procedurą UKF (2)

- posiada wewnętrzne systemy zarządzania działalnością w zakresie
 - ✓ wskazanie osoby/osób odpowiedzialnych
 - za współpracę z WIORiN
 - za inspekcję / ocenę stanu fitosanitarnego „surowca” / towaru
 - ✓ sposobu wykonywania inspekcji / oceny
 - ✓ w zakresie postępowania z przesyłką, obejmujące m.in. zapobieganie przed nieuprawnioną wymianą towaru po inspekcji / ocenie
- zapewnia materiały instruktarzowe
 - ✓ dla dostawców towaru (jeżeli dotyczy)
 - ✓ pracowników zaangażowanych w obróbkę „surowca” / towaru
 - ✓ o obowiązku powiadamiania o każdym przypadku wykrycia niezgodności
 - ✓ w razie potrzeby zapewnia instruktarz uzupełniający
 - ✓ posiada dokumentację potwierdzającą poinstruowanie pracowników / zapoznanie się przez nich z wymaganiami / materiałami

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Kryteria dla podmiotu do objęcia procedurą UKF (3)

- posiada odpowiednią infrastrukturę
- posiada system rejestracji wykonywanych ocen / inspekcji stanu fitosanitarnego „surowca” / towaru (*rejestr czynności*)
- posiada ewidencję przepływu towarów, zapewniający identyfikowalność dostawców, odbiorców i partii oraz przesyłek i ŚF (*rejestr identyfikowalności*)
- przechowuje dokumentację (*rejestr identyfikowalności i rejestr czynności*) przez minimum 3 lata
- zapewnia Inspekcji dostęp do ewidencji i informacji
- jeżeli posiada dodatkowe systemy dot. jakości (np. Global GAP) i/lub sposobu prowadzenia ochrony roślin (np. IP) przedkłada informacje o tych systemach

podmiot, któremu cofnięto uprawnienie UKF z powodu naruszenia warunków ponowne pozwolenie UKF może uzyskać nie wcześniej niż po upływie 3 lat, od daty cofnięcia tego uprawnienia

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia Kryteria dla podmiotu do objęcia procedurą UKF (4)

Podmiot, któremu cofnięto uprawnienie UKF z powodu naruszenia warunków, ponowne pozwolenie UKF mógłby uzyskać nie wcześniej niż po upływie np. 3 lat, od daty cofnięcia tego uprawnienia

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Zakres danych do zgłoszenia – wnioskowanie o UKF (1)

- dane wnioskodawcy
- dane osoby do kontaktów
- adres miejsca prowadzenia działalności – produkcji, sortowania, pakowania (...)
- jeżeli dotyczy - dane dostawców + obowiązek aktualizacji
- towar, którego ma dotyczyć UKF
- Państwo/-a przeznaczenia + obowiązek aktualizacji
- wykaz posiadanych procedur i dokumenty poświadczające kompetencje / kwalifikacje
- opisy systemu ocen „surowca” / towaru i przepływu „surowca” / towarów
- opis zabezpieczenia przed porażeniem agrofagami w trakcie obróbki oraz gotowego towaru
- opis zabezpieczenia przed zamianą towaru oraz DMO

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Zakres danych do zgłoszenia – wnioskowanie o UKF (2)

- plan postępowania po wykryciu agrofagów kwarantannowych państwa przeznaczenia
- zobowiązanie do przechowywania rejestrów przez min. 3 lata
- wykaz zapewnianych materiałów instruktażowych
- jeżeli posiada – informację o certyfikatach / zaświadczeniach np. Global, IP
- jeżeli ma zastosowanie – informacja o stosowanych zabiegach fitosanitarnych, np. zabieg chłodzenia, zabieg fumigacji
- zobowiązanie do stosowania wyłącznie DMO zgodnego z ISPM 15
- oświadczenie o znajomości wymagań importowych kraju/-ów przeznaczenia towaru oraz zobowiązanie do aktualizacji ich znajomości

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Nadanie uprawnienia do UKF

- nadawane po przejściu pozytywnie audytu
- nadania uprawnienia do UKF dokonuje wojewódzki inspektor:
 - ✓ właściwy ze względu miejsce zamieszkania podmiotu albo siedzibę firmy (*jak w przypadku innych rejestracji*)
 - ✓ w przypadku gdy inny WIORiN jest właściwy ze względu na miejsce wykonywania czynności związanych z przechowywaniem, pakowaniem, sortowaniem, oceną, załadunkiem towaru w celu eksportu, to musi w formie opinii potwierdzić, że podmiot spełniana wymogi dla UKF
- uprawniony podmiot jest wpisywanych do rejestru
 - ✓ utworzenie w systemie informatycznym Inspekcji (ZIORiN) rejestru podmiotów z UKF (*na wzór rejestru eksporterów*)
 - ✓ systemem zarządza GIORiN i jest on dostępny dla każdego WIORiN

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia Audyty podmiotu ubiegającego się o objęcie UKF (1)

czynności poprzedzające audyt podmiotu

- ocena formalna wniosku i dokumentacji podmiotu
- weryfikacja legalności prowadzenia działalności (*dopełnienie wymogów prowadzenia działalności gospodarczej*)
- weryfikacja wpisu do rejestru podmiotów profesjonalnych
- analiza historii eksportowej
- weryfikacja czy stwierdzano wobec wnioskodawcy nieprawidłowości w zakresie eksportu (w tym notyfikacje państw trzecich)

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Audyt podmiotu ubiegającego się o objęcie UKF (2)

czynności audytowe u podmiotu

- wykonywane w obecności podmiotu lub osoby przez niego upoważnionej
- weryfikacja
 - ✓ stanu faktycznego z informacjami we wniosku i załącznikach
 - ✓ systemu zarządzania towarem (infrastruktura; zabezpieczenie pomieszczeń „surowca”, towaru przez porażeniem; ocena „surowca” na etapie przyjęcia i obróbki; ocena towaru; identyfikowalność; dokumentowanie)
 - ✓ pochodzenia DMO (spełnienie wymagań ISPM 15)
- „surowiec” – weryfikacja losowo wybranych dostawców (np. *10% nie mniej niż 5 dostawców lub wszyscy, gdy mniej*)

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Audyt podmiotu ubiegającego się o objęcie UKF (3)

- z czynności kontrolnych sporządza się protokół
- w przypadku jeżeli zostaną stwierdzone nieprawidłowości podmiotowi przekazywane są w formie pisemnej zalecenia pokontrolne z określonym terminem do kiedy powinny zostać usunięte (*jeżeli stwierdzone nieprawidłowości nie są krytyczne – skutkujące odmową*)
- podmiot uzyskuje zgodę na UKF i wpis do rejestru UKF

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Aktualizacja przed każdym sezonem

- jeżeli dotyczy - dane dostawców
- Państwo/-a przeznaczenia
- planowana wielkość eksportu

Informacje te będą wykorzystywane przez WIORiN w ramach kontroli przed wydaniem ŚF

- wstrzymanie stosowania UKF w każdym przypadku podejrzenia / stwierdzonej nieprawidłowości, np. notyfikacja z państwa trzeciego

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia

Weryfikacja przestrzegania warunków UKF

- audyt weryfikacyjny w celu możliwości kontynuowania UKF
- co najmniej 1 w roku; przed każdym sezonem eksportowym
- sprawdzenie historii eksportowej od poprzedniej kontroli
- weryfikacja czy były prowadzone postępowania wyjaśniające i wydane zalecenia – jeżeli tak czy były zrealizowane
- wyniki kontroli w roku poprzednim
- kontrola u podmiotu:
 - ✓ weryfikacja przestrzegania warunków nadania uprawnienia do UKF i warunków zgody na objęcie UKF (w szczególności rejestr czynności, rejestr identyfikowalności)
 - ✓ zewnętrzni dostawcy – weryfikacja losowo dostawców (*np. 20% ale nie mniej niż 5 lub wszyscy, gdy mniej*)
 - ✓ ocena „surowca” / towaru przygotowanego na eksport
 - ✓ sporządzenie protokołu i ewentualne zalecenia dla podmiotu

Uproszczona kontrola fitosanitarna (UKF) – założenia Weryfikacja towaru / przesyłki

- wyrywkowa fizyczna kontrola towaru / przesyłek przygotowanych na eksport
- poziom (%) fizycznie kontrolowanych przesyłek ustala WIORiN
 - ✓ ryzyko jakie wiąże się z danym towarem
 - ✓ historia danego podmiotu eksportowa & w UKF
 - ✓ czas uczestniczenia podmiotu w UKF
- przy zastrzeżeniu w przepisach minimalnego poziomu fizycznych kontroli (%)

Zasady UKF w ustawie o ochronie roślin przed agrofagami (1)

- co to jest procedura / rejestr UKF
- w odniesieniu do jakich towarów / kierunków eksportu (*może prostsze „odwrócenie” – dla jakich towarów i krajów nie może być stosowana UKF*)
 - ✓ kryteria dla towaru
 - UKF powinien mieć zastosowanie do towarów o niskim ryzyku fitosanitarnym
 - nie powinny to być towary, dla których określone są dodatkowe wymagania np. badanie lab. każdej partii, warunki dla miejsca produkcji czy pola itp.
 - ✓ delegacja dla rozp. MRiRW do określenia wykazu

Zasady UKF w ustawie o ochronie roślin przed agrofagami (2)

- wymagania dla podmiotów przystępujących do UKF
- zawartość wniosku o objęcie UKF
- właściwość WIORiN do wydania zgody na UKF
- procedura i forma udzielenia zgody na UKF
- warunki / okoliczności zawieszenia / cofnięcia uprawnienia i ich forma
- obowiązki podmiotów posiadających zgodę na UKF (w tym obowiązki dot. aktualizacji informacji, w szczególności dot. dostawców i towaru)
- zasady kontroli podmiotu objętego UKF, w tym minimalna częstotliwość fizycznych kontroli wraz z uprawnieniem dla WIORiN do jego ustalenia

Rozwiązania oparte na funkcjonujących rejestrach i procedur udzielania upoważnień (np. wydawanie paszportów, zabiegi ISPM 15)

Procedura wnioskowania o wydanie i wydawanie ŚF (1)

Świadectwo fitosanitarne

- obecnie: wydawane w formie papierowej na formularzach udostępnionych przez Głównego Inspektora
- druga opcja planowana do wdrożenia w PIORiN:
 - ✓ w formie dokumentu elektronicznego (informacja przekazywana w formie elektronicznej bezpośrednio pomiędzy NPPO obu „zaangażowanych w eksport” krajów)
 - ✓ przy wykorzystaniu unijnego systemu TARCES NT

Procedura wnioskowania o wydanie i wydawanie ŚF (2)

Wniosek podpisany przez wnioskodawcę (eksportera lub osobę go reprezentującą) i składany

- osobiście w siedzibie Oddz. WIORiN
- Poczta tradycyjną
- za pomocą telefaksu
- na elektroniczną skrzynkę podawczą organu w formie dokumentu elektronicznego (podpis elektroniczny, profil zaufany)
- pocztą e-mail (*oryginał wniosku należy dostarczyć przy odbiorze ŚF*)

Procedura wnioskowania

- podmiot musi założyć konto w TRACES NT
- konto jest zatwierdzane przez właściwy WIORiN
 - pod warunkiem bycia wpisanym do rejestru podmiotów profesjonalnych
- podmiot wypełnia w systemie TRACES NT część I formularza
 - ma również możliwość dołączenia dokumentów
- po wypełnieniu podmiot zatwierdza formularz (składa wniosek)

Osoby uczestniczące w opracowaniu innowacyjnego systemu certyfikacji eksportowej (UKF) i wydawania ŚF

- Beata Borzęcka – DNF WIORiN Lublin
- Tomasz Dziugieł – DNF WIORiN Warszawa
- Aleksander Hankiewicz – BNFiWM GIORiN
- Dominika Konarzewska – Polskie Jagody Sp. z o.o.
- Teresa Krasuska – DNF WIORiN Warszawa
- Agnieszka Sahajdak – BNFiWM GIORiN
- Marek Wylaź – DNF WIORiN Lublin

Dziękuję za uwagę

Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa
al. Jana Pawła II 11; 00-828 warszawa
piorin.gov.pl; gi@piorin.gov.pl